

Research in Teaching

Print ISSN: 2476-5686 | Online ISSN: 2476-5600

Journal Homepage: <https://trj.uok.ac.ir/>

The Effect of Learning-Centered Leadership on Teaching Anxiety: Testing the Mediating Role of Teacher Agency

Siamak Sadeghi¹ , Siroos Ghanbari²

1. Department of Educational Science, Faculty of Humanities, University of Bu-Ali Sina, Hamedan, Iran. E-mail: s.sadeghi@litr.basu.ac.ir
2. Corresponding author, Department of Educational Science, Faculty of Humanities, University of Bu-Ali Sina, Hamedan, Iran. E-mail: s.ghanbari@basu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received 6 June 2025
Received in revised form 06
Decembre 2025
Accepted 15 January 2026
Available online 29 March
2026

Keywords:

learning-centered leadership,
teaching anxiety,
teacher agency.

ABSTRACT

Objective: Teachers are the most valuable resource in educating children and adolescents today, and their psychological issues are one of the greatest challenges in education. This study aimed to investigate the role of learning-oriented leadership in teaching anxiety through the mediation of teacher agency in elementary school teachers in Kurdistan province.

Method: The research method was applied in terms of purpose and correlational (structural equation modeling) in terms of implementation method. The statistical population of the study was 6328 elementary school teachers in Kurdistan province in the academic year 1402-1403, of which 362 people were used in a stratified-ratio method. Data were collected using the Learning-Oriented Leadership Questionnaires of Liu et al. (2016), Hart's Teaching Anxiety (1987), and Liu et al.'s Teacher Agency Questionnaires (2016). The obtained data were analyzed using descriptive and inferential statistical methods (Pearson correlation test and structural equation modeling) using SPSS v. 26 and Smart PLS V.3 software.

Results: The findings showed that the effect of learning-centered leadership on teaching anxiety (-0.333) and teacher agency (0.396) is significant at the 0.01 level. Also, the effect of teacher agency on teaching anxiety (-0.247) and the indirect effect of learning-centered leadership on teaching anxiety (-0.098) are significant at the 0.01 level. By improving the level of application of learning-centered leadership in schools and improving agency in teachers, teaching anxiety can be reduced in elementary teachers and its harms in the educational system can be prevented.

Conclusions

Given the significance of the teaching profession, its associated psychological challenges, and the role of learning-centered leadership in mitigating teaching anxiety, it is recommended that executive mechanisms be developed to implement educational programs—including seminars, workshops, and training courses—aimed at clarifying and promoting a learning-centered leadership style among elementary school principals. These initiatives should subsequently be issued as official circulars to the General Directorates of Education.

Cite this article: Sadeghi, S., & Ghanbari, S. (2026). The Effect of Learning-Centered Leadership on Teaching Anxiety: Testing the Mediating Role of Teacher Agency. *Research in Teaching*, 14(1), 101-120. <https://doi.org/10.22034/trj.2025.143830.2189>

© The Author(s) retain the copyright.

Publisher: University of Kurdistan.

DOI: <https://doi.org/10.22034/trj.2025.143830.2189>

Introduction

Teachers are the most valuable resource in the education of children and adolescents today, and their psychological problems are one of the greatest challenges in education. One of these issues in the teaching profession is teaching anxiety, which has undeniable effects on the teaching and learning process.

Teaching anxiety is the feeling of tension and anxiety that occurs before, during, and after teaching. Despite anxiety in the teaching profession, it seems that the learning-centered leadership style as a guiding, guiding, and supporting style can have a positive effect on reducing teaching anxiety. The learning-centered leadership style is an educational leadership model that aims to improve student teaching and learning by supporting the professional learning of school staff, especially teachers.

Learning- centered leadership as a component of the teaching job environment can reduce teaching anxiety. However, the role of teachers and their characteristics should not be ignored in examining teaching anxiety. In this context, the concept of teacher agency is also effective by relying on teachers' abilities. Agency refers to individuals' perceptions of their ability to control the conditions that affect their lives. Accordingly, agency as a variable related to teacher ability is entered into the research model so that in addition to leadership style as an environmental factor, the individual factor in teaching anxiety can also be examined.

In previous studies, Roseni & Tirana (2023), Khandan et al. (2022), Bilali & Tarusha (2015) found that leadership style is related to anxiety. Alazmi & Hammad (2021), Bellibaş et al. (2020), Hallinger et al. (2017), Zandi et al. (1402) found that there is a positive and significant relationship between leadership and teacher agency. Ünlü et al. (2017), Daniels et al. (2011) found in their studies that teachers' self-efficacy and efficacy as teacher agency variables in the teaching profession are related to teaching anxiety in the teaching profession. As can be seen; research on learning- centered leadership variables, teacher agency and their role in teaching anxiety is scarce, especially in the cultural context of Iran, no research was found in this field. Based on the aforementioned research gap and considering that the teaching profession, as one of the most productive professions in societies, is a challenging job and that the behaviors of teachers and administrators in the primary school, which is the most sensitive level of education, can play a decisive role in the future of students and society, studying and highlighting the factors related to teaching anxiety is the first step in understanding the issues that individuals face in the teaching profession. The research findings can provide solutions to eliminate teaching anxiety in teachers to prevent further damage to the teaching profession and students' academic progress. Therefore, the purpose of the study is to investigate the effect of learning- centered leadership on teaching anxiety by testing the mediating role of teacher agency in elementary school teachers in Kurdistan.

Method

The research method is quantitative, descriptive and structural equation type.

Sampling Procedures

The research population is all primary school teachers in Kurdistan province in the academic year 1402-1403, with a total of 6328 teachers, of whom 362 teachers in Kurdistan province were selected in different cities using the stratified-proportional method.

The measurement tools in the present study are:

Learning- centered leadership questionnaire: In order to collect information about learning- centered leadership, the 25-item learning- centered leadership questionnaire by Liu et al. (2016) was used.

Teaching anxiety questionnaire: Information on the teaching anxiety variable was collected using the 26-item teaching anxiety questionnaire by Hart (1987).

Teacher agency questionnaire: Information on the teacher agency variable was collected using the 24-item teacher agency questionnaire by Liu et al. (2016).

Data analysis was performed at two levels: descriptive and inferential. In order to assess the fit of the model, the measurement model test method was used. To examine the reliability of the measurement model, Cronbach's alpha coefficient and composite reliability were used, and to examine the validity of the measurement model, the convergent validity test was used. Data analysis was performed using SPSS v. 26 and Smart PLS V.3 software.

Results

The research findings showed that the path coefficient of learning- centered leadership on teaching anxiety is -0.235, which is significant at the 0.01 level. Also, the total effect of learning- centered leadership on teaching anxiety is -0.333, which is significant at the 0.01 level. The path coefficient and the total effect of learning- centered leadership on teacher agency is 0.396, which is significant at the 0.01 level. Also, the path coefficient and the total effect of teacher agency on teaching anxiety is -0.247, which is significant at the 0.01 level. Finally, the findings showed that the indirect effect of learning-centered leadership on teaching anxiety is -0.098 ($t=3.495$) and is significant at the 0.01 level. Also, the indirect effect of learning- centered leadership on teaching anxiety with the mediating role of teacher agency is significant based on the Sobel Test.

Regarding model fit indices, the findings indicate that the standardized root mean square residual (SRMR) indices (less than 0.1), the true model fit criterion d_ULS (less than 0.95) and d_G (less than 0.95), and the normalized fit index (NFI) (more than 0.7) are in a favorable state.

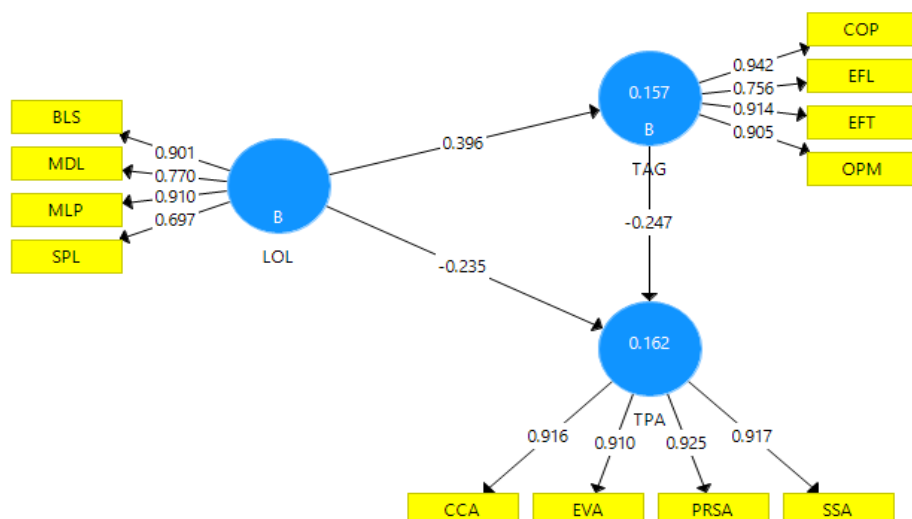

Figure 1. Standardized effect coefficients of the variables.

Table 1. Standardized effect coefficients of the variables.

Path	Beta	t-value	P-value	Total Effect	t-value	P-value
Learning-oriented leadership → Teaching anxiety	-0.235	4.227	0.000	-0.333	6.690	0.000
Learning-oriented leadership → Teacher agency	0.396	6.620	0.000	0.396	6.620	0.000
Teacher agency → Teaching anxiety	-0.247	4.210	0.000	-0.247	4.210	0.000
Indirect effect of learning-oriented leadership on teaching anxiety	-0.098	3.495	0.000	–	–	–

Conclusions

The purpose of the study was to investigate the effect of learning- centered leadership on teaching anxiety and test the mediating role of teacher agency in elementary schools in Kurdistan province. The findings showed that the effect of learning- centered leadership on teaching anxiety with the mediating role of teacher agency is significant.

The findings showed that learning- centered leadership through teacher agency has an indirect, negative and significant effect on teaching anxiety of elementary school teachers in Kurdistan province. Given that the effect of learning- centered leadership on teaching anxiety through teacher agency is negative and inverse. Therefore, learning- centered leadership through teacher agency reduces teaching anxiety in elementary school teachers. According to the findings of the study, it seems that the learning- centered leadership style, by utilizing teacher agency, namely learning effectiveness, teaching effectiveness, optimism and constructive participation, reduces teaching anxiety in teachers. As Wright (2020) found in her research, learning-centered leaders adapt to the needs of their schools and actively take steps to support and motivate teachers. Also, learning-centered leadership is a conscious effort to inspire, guide, direct, support, and engage in teacher learning with the aim of increasing professional knowledge and promoting effectiveness (Alazmi & Hammad, 2021), which leads to a sense of agency in teachers and increases teachers' perceptions of learning competence and effectiveness, teaching effectiveness, and optimism, as well as their constructive participation in school and teaching affairs, which reduces their teaching anxiety. In previous studies, researchers have examined the relationship between learning-centered leadership and teacher agency, the relationship between learning-centered leadership and teaching anxiety, and the relationship between teacher agency and teaching anxiety. Considering the interrelationship between the variables of learning- centered leadership and teacher agency, learning-centered leadership and teaching anxiety, and the direct, negative (inverse) and significant relationship between teacher agency and teaching anxiety, the findings of the present study can be compared with the findings of previous studies; hence, it can be said that the findings of the study are consistent with the findings of Yılmaz & Tepe (2023), Roseni & Tirana (2023), Wang et al. (2022), Bilali & Tarusha (2015), Zandi et al. (1402), Alazmi & Hammad (2021), Bellibaş et al. (2020), Liu et al. (2016), Daniels et al. (2011).

Considering the importance of the teaching profession, its psychological issues and the role of learning-centered leadership in reducing teaching anxiety in the teaching profession, it is suggested; Executive mechanisms for developing educational programs in the form of seminars, workshops, and training

courses to explain and create a culture of learning- centered leadership style among elementary school principals should be prepared and communicated to the general education departments in the form of a circular.

CRediT authorship contribution statement

First author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analyzing and interpreting information and results, preparing the draft of the article. Second author: Thesis supervisor, research design, supervising the research stages, reviewing and controlling the results, revising, reviewing and finalizing the article.

Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process

Statement: Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process

The authors declare that during the preparation of this article, the AI tool DeepSeek was used as follows:

1-Verification and checking of the correspondence between in-text citations and the reference list (citation integrity check);

2-Translation of the article abstract from Persian to English;

3-Interpretation and elaboration of statistical results obtained from SPSS and Smart PLS software, and preparation of an initial draft for the "Findings" section.

All outputs generated by the AI tool have been reviewed and finally approved by the authors, who assume full responsibility for the accuracy, precision, and integrity of the published content. The development of initial scientific hypotheses, final conclusions drawn from the data, and original analytical judgments were made directly by the authors, with no role played by the AI tool in these stages.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

Ethical considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, and plagiarism, and any form of misconduct.

Data availability statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank anonymous reviewers for their valuable suggestions in manuscript revision.

تدریس پژوهی

شاپا چاپی: ۲۴۷۶-۵۶۸۶ شاپا الکترونیکی: ۲۴۷۶-۵۶۰۰

Journal Homepage: <https://trj.uok.ac.ir/>

اثر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس: آزمون نقش میانجی عاملیت معلم

سیامک صادقی^۱، سیروس قنبری^۲

۱. گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران. رایانامه: s.sadeghi@ltr.basu.ac.ir
۲. نویسنده مسئول، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران. رایانامه: s.ghanbari@basu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: معلمان با ارزش ترین منبع در آموزش کودکان و نوجوانان امروزی هستند و مسائل روانشناختی آنها یکی از بزرگ ترین چالش های آموزش و پرورش است. این پژوهش با هدف بررسی نقش رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس با میانجی گری عاملیت معلم در معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان انجام شد.
تاریخچه مقاله: تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۳/۱۱ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۹/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۲۵ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۱/۰۹	روش: روش پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا، همبستگی (از نوع مدل یابی معادلات ساختاری) بود. جامعه آماری پژوهش معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان به تعداد ۶۳۲۸ در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود که تعداد ۳۶۲ نفر به روش طبقه ای - نسبتی استفاده شد. داده ها با استفاده از پرسشنامه های رهبری یادگیری محور لیو و همکاران (۲۰۱۶)، اضطراب تدریس هارت (۱۹۸۷) و عاملیت معلم لیو و همکاران (۲۰۱۶) گردآوری شد. داده های به دست آمده با روش های آماری توصیفی و استنباطی (آزمون همبستگی پیرسون و مدل یابی معادلات ساختاری) با کاربست نرم افزارهای SPSS v. 26 و Smart PLS V.3 تحلیل شد.
کلیدواژه ها: اضطراب تدریس، عاملیت، رهبری یادگیری محور.	یافته ها: یافته های یافته ها نشان داد: اثر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس (-۰/۳۳۳)، بر عاملیت معلم (۰/۳۹۶) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. همچنین اثر عاملیت معلم بر اضطراب تدریس (-۰/۲۴۷) و تأثیر غیرمستقیم رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس (-۰/۰۹۸) در سطح ۰/۰۱ معنادار است. در نتیجه با بهبود سطح کاربرد رهبری یادگیری محور در مدارس و بهبود عاملیت در معلمان، می توان اضطراب تدریس را در معلمان ابتدایی کاهش داد و از آسیب های آن در نظام آموزشی پیشگیری نمود.
	نتیجه گیری: با توجه به اهمیت حرفه معلمی، مسائل روانشناختی آن و نقش رهبری یادگیری محور در کاهش اضطراب تدریس حرفه معلمی، پیشنهاد می شود؛ ساز و کارهای اجرایی جهت تدوین برنامه های آموزشی در قالب سمینارها، کارگاه ها و دوره های آموزشی به منظور تبیین و فرهنگ سازی سبک رهبری یادگیری محور در میان مدیران مدارس ابتدایی تهیه و به صورت بخشنامه به ادارات کل آموزش و پرورش ابلاغ شود.

استناد: صادقی، سیامک؛ و قنبری، سیروس (۱۴۰۵). اثر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس: آزمون نقش میانجی عاملیت معلم، ۱۴ (۱)، ۱۰۱-۱۲۰.

<https://doi.org/10.22034/trj.2025.143830.2189>

© نویسندگان

ناشر: دانشگاه کردستان.

مقدمه

معلمان با ارزش ترین منبع در آموزش کودکان و نوجوانان امروزی هستند و مسائل روانشناختی آنها یکی از بزرگ ترین چالش های آموزش و پرورش است. آمارها نشان می دهد که به طور متوسط سالانه هشت درصد از معلمان حرفه خود را ترک می کنند، در حالی که ۸۵ درصد دیگر، مدارس خود یا منطقه محل اشتغال خود را تغییر می دهند (کارو-توماس و دارلینگ-هامون^۱، ۲۰۱۷). در ادبیات آموزش و پرورش، حرفه معلمی به عنوان یک کار عاشقانه در نظر گرفته شده است، اما واقعیت کلاس درس، تدریس را به یک حرفه بسیار پر تنش تبدیل می کند (تسابار^۲، ۲۰۱۷) و مسائل روانشناختی بسیاری در حرفه معلمی پدیدار می شود که کیفیت کار حرفه ای معلمان را تحت تأثیر قرار می دهد. یکی از این مسائل در حرفه معلمی، اضطراب تدریس است که نقش چشمگیر و تأثیرات غیرقابل انکاری در فرآیند یاددهی و یادگیری، آموزش معلمان و موفقیت معلمان دارد.

اضطراب به عنوان پاسخی به عدم قطعیت یک رویداد و یا نگرانی از پیامد یک رویداد پیش رو ایجاد می شود (لیو و وو^۳، ۲۰۲۱). اضطراب یک حالت هیجانی منفی است که می تواند تأثیرات منفی چشمگیری بر عملکرد تحصیلی و روانشناختی داشته باشد (طالبی، رودی، عباس تبار گازا و دیگران، ۱۴۰۳). در محیط های آموزشی، افکار اضطرابی به عنوان یکی از رایج ترین بیماری های روان شناختی است و به عنوان عامل ایجادکننده تداخلات شناختی در فرایند توجهی، افکار تحریف شده و نامرتبط با تکلیف، سبب ایجاد اختلال شناختی در فرایند یادگیری، افت عملکرد تحصیلی و رویگردانی از مدرسه می شود (فلاحی، اندیشمند، کامیابی، ۱۴۰۰). این سازه، به عنوان یک عامل روانی و عاطفی، اغلب در حرفه معلمی وجود دارد (دسوکی و عالم^۴، ۲۰۱۷). از نظر گوروسپ^۵ (۲۰۲۲) اضطراب تدریس احساسات تنش و اضطرابی که قبل، در حین و بعد از تدریس رخ می دهد، می باشد. هارت^۶ (۱۹۸۷) برای اضطراب تدریس چهار بعد (اضطراب کارکنان مدرسه و اضطراب ارزیابی درس^۷، اضطراب ارزشیابی^۸، اضطراب آمادگی حرفه ای و روابط با کارکنان مدرسه^۹ و اضطراب کنترل کلاس^{۱۰})، قائل است. اضطراب معلم را می توان به منابع بسیاری نسبت داد، مانند فضای کاری، کمبود منابع، تسلط ناکافی در دستکاری تجهیزات آموزشی مبتنی بر فناوری مدرن، فقدان آموزش معلمان و فرسودگی شغلی. همچنین مسائل آموزشی از جمله ارزشیابی و مدیریت کلاس نیز به شدت بر اضطراب معلم تأثیر می گذارد (وانگ، وانگ و لیو^{۱۱}، ۲۰۲۲). همچنین، کمبود قابل توجه پشتیبانی اداری بزرگ ترین عامل افزایش اضطراب است (کمال، احمد، وصیف و دیگران^{۱۲}، ۲۰۲۱). اضطراب با حجم کار، رفتار دانش آموز و شرایط شغلی پیش بینی می شود (فرگوسون، هاروود، بادن و دیگران^{۱۳}، ۲۰۱۴) که عمیقاً بر فرآیندهای یادگیری و تدریس تأثیر می گذارد.

با وجود اضطراب در حرفه معلمی، یک سبک رهبری حمایت گرانه می تواند علاوه بر کاهش اضطراب تدریس در معلمان، اثرات منفی آن را نیز کاهش دهد. به نظر می رسد سبک رهبری یادگیری محور به عنوان یک سبک راهنمایی کننده، هدایت گر و حامی (الزومی و حمد^{۱۴}، ۲۰۲۱: ۲). بتواند اثر مثبتی بر کاهش اضطراب تدریس داشته باشد. سبک رهبری یادگیری محور، یک مدل رهبری

¹. Carver-Thomas & Darling-Hammond

². Tsabar

³. Liu & Wu

⁴. Desouky & Allam

⁵. Gorospe

⁶. Hart

⁷. school staff anxiety & Lesson assessment anxiety

⁸. Evaluation anxiety

⁹. Professional preparation and relationship with school staff anxiety

¹⁰. Class control anxiety

¹¹. Wang, Wang, & Lu

¹². Kamal, Ahmed, Wassif

¹³. Fergusson, Horwood, Boden

¹⁴. Alazmi & Hammad

آموزشی محسوب می‌شود که هدف آن بهبود آموزش و یادگیری دانش‌آموزان از طریق حمایت از یادگیری حرفه‌ای کارکنان مدرسه به‌ویژه معلمان است (ارکوت^۱، ۲۰۲۲). رهبری یادگیری‌محور، رویکردی حمایت‌گراانه از کارکنان دارد، در دسترس است و به مشکلات کارکنان خود گوش می‌دهد، روابط متقابل توأم با اعتماد ایجاد می‌کند و با کارکنان همدلی می‌کند (والو^۲ et al., 2024). رهبری یادگیری‌محور در نقش یک حمایت‌کننده، دارای روابط باز و توأم با صداقت و اعتماد با معلمان است که منجر به تسهیل یادگیری می‌شود (کمبل و ایوانز^۳، ۲۰۱۶).

رهبری یادگیری‌محور به‌عنوان یک مولفه مربوط به محیط شغل معلمی می‌تواند اضطراب تدریس را کاهش دهد (روسنی و تیرانا^۴، ۲۰۲۳؛ بیلالی و تاروشا^۵، ۲۰۱۵؛ خندان و همکاران، ۲۰۲۲). اما نباید در بررسی اضطراب تدریس، نقش معلمان و ویژگی‌های آنان را نادیده گرفت. در این زمینه مفهوم عاملیت معلم با تکیه بر توانایی‌های معلمان نیز اثرگذار است (دانیلز، مانژوک، پری و مور^۶، ۲۰۱۱؛ اونلو، ارتکین و دیلماک^۷، ۲۰۱۷). از منظر روان‌شناختی، عاملیت به ادراکات افراد از توانایی خود برای کنترل شرایطی که بر زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد، اشاره دارد. عاملیت توانایی انسان برای تأثیرگذاری بر عملکرد خود و تغییر شرایط زندگی است. افراد نه تنها محصول محیط خود هستند، بلکه خود نیز تولیدکننده آن هستند. از طریق عاملیت، افراد می‌توانند شرایط خود را انتخاب، ایجاد و تغییر دهند و در این فرآیند، انسان‌ها به‌عنوان عوامل اعمال عمدی در مرکز تغییر قرار می‌گیرند (بندورا^۸، ۲۰۱۸). به‌نظر بندورا (۲۰۰۱) میان سازوکارهای «عاملیت شخصی» هیچ یک اساسی‌تر و فراگیرتر از باورهای افراد در مورد توانایی‌شان در اعمال کنترل بر عملکرد خود و نیز بر رخدادهای محیطی نیست (حاجی‌تبار فیروزجایی، ۱۳۹۸). بر این اساس عاملیت به‌عنوان متغیری در ارتباط با توانایی معلم، وارد مدل پژوهش می‌شود تا علاوه بر سبک رهبری به‌عنوان یک عامل محیطی، عامل فردی نیز در اضطراب تدریس مورد بررسی قرار گیرد.

در پژوهش‌های پیشین، روسینی و تیرانا (۲۰۲۳)؛ خندان و همکاران (۲۰۲۲) و بیلالی و تاروشا (۲۰۱۵) دریافتند سبک رهبری با اضطراب رابطه دارد. ییلماز و تپه^۹ (۲۰۲۳)، زندی، درخشان و صادقی (۱۴۰۲)؛ بلی‌باش، کوموچ و کیلینچ^{۱۰} (۲۰۲۰)، العظمی و حمد (۲۰۲۱) و هارلینگر، پیامن و ویسش‌سیری^{۱۱} (۲۰۱۷) دریافتند که بین رهبری و عاملیت معلم رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. اونلو، ارتکین و دیلماک (۲۰۱۷)، دانیلز، مانژوک، پری و مور (۲۰۱۱) در پژوهش‌هایی دریافتند خودکارآمدی و کارآمدی معلمان به‌عنوان متغیرهای عاملیتی معلمان در حرفه تدریس با اضطراب تدریس در حرفه معلمی رابطه دارد. همان‌طوری که ملاحظه می‌شود؛ پژوهش در زمینه متغیرهای رهبری یادگیری‌محور، عاملیت معلم و نقش آنها در اضطراب تدریس انگشت‌شمار است، به‌ویژه در بافت فرهنگی کشور ایران، پژوهشی در این زمینه یافت نشد. بر اساس خلأ پژوهشی مذکور و باتوجه به اینکه حرفه معلمی به‌عنوان یکی از پربرترین حرفه‌ها در جوامع، شغلی چالش‌برانگیز بوده و رفتارهای معلمان و مدیران در مقطع ابتدایی که حساس‌ترین مقطع تحصیلی است می‌تواند نقشی تعیین‌کننده در آینده دانش‌آموزان و جامعه داشته باشد، مطالعه و برجسته کردن عوامل مربوط به اضطراب تدریس اولین گام در شناخت مسائلی است که افراد در حرفه معلمی با آن مواجه می‌شوند، می‌باشد. یافته‌های پژوهش می‌تواند راهکارهایی برای رفع اضطراب تدریس در معلمان برای جلوگیری از آسیب‌های بیشتر در حرفه معلمی

¹. Ertürk

². Wallo, Lundqvist, & Coetzer

³. Campbell & Evans

⁴. Roseni & Tirana

⁵. Bilali & Tarusha

⁶. Daniels, Mandzuk, Perry, & Moore

⁷. Ünlü, Ertekin, & Dilmac

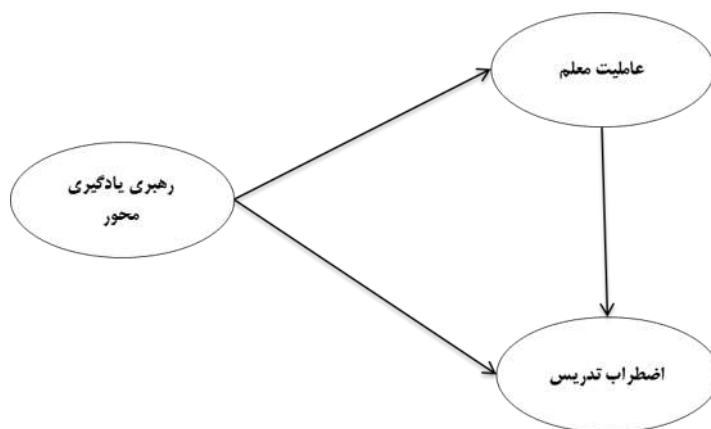
⁸. Bandura

⁹. Yılmaz & Tepe

¹⁰. Bellibaş, Gümüş, & Kılınç

¹¹. Hallinger, Piyaman, & Viseshsiri

و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارائه دهد. بنابراین، هدف پژوهش بررسی اثر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس با آزمون نقش میانجی عاملیت معلم در معلمان مدارس ابتدایی کردستان است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش تحقیق

روش پژوهش کمی، توصیفی و از نوع معادلات ساختاری است. جامعه پژوهش کلیه معلمان مقطع ابتدایی استان کردستان در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ است که تعداد آنان برابر با ۶۳۲۸ معلم است. به منظور تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شد و حجم نمونه به تعداد ۳۶۲ نفر از معلمان استان کردستان در شهرهای مختلف تعیین شد. به منظور نمونه‌گیری از روش تصادفی به صورت طبقه‌ای - نسبتی استفاده شد.

به منظور گردآوری اطلاعات در خصوص رهبری یادگیری محور از پرسشنامه رهبری یادگیری محور طراحی شده توسط لیو، هالینگر و فنگ^۱ (۲۰۱۶) استفاده شد. این پرسشنامه ۲۵ گویه‌ای در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (به ترتیب از ۱ تا ۵؛ کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاً موافقم) تنظیم شده است. کمترین نمره اکتسابی در آن ۲۵ و بالاترین نمره ۱۲۵ می‌باشد. این پرسشنامه دارای ۴ بعد خلق چشم‌انداز یادگیری (گویه‌های ۱ تا ۶)، حمایت از یادگیری (گویه‌های ۷ تا ۱۴)، مدیریت برنامه یادگیری (گویه‌های ۱۵ تا ۲۰) و الگو بودن (گویه‌های ۲۱ تا ۲۵) می‌باشد. روایی پرسشنامه در پژوهش زندگی، درخشان و صادقی (۱۴۰۲)، با استناد به نظر ۵ تن از متخصصان علوم تربیتی از نظر صوری و محتوایی بررسی و تأیید شد. همچنین در پژوهش مذکور، پس از اجرای پرسشنامه در نمونه آماری، روایی پرسشنامه، با استفاده از شاخص‌های روایی همگرا، روایی واگرا، سازگاری درونی و پایایی ترکیبی مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه رهبری یادگیری محور در پژوهش زندگی، درخشان و صادقی (۱۴۰۲)، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹۹ به دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه رهبری یادگیری محور با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۷۲ محاسبه شد.

گردآوری اطلاعات در زمینه متغیر اضطراب تدریس با استفاده از پرسشنامه استاندارد اضطراب تدریس هارت (۱۹۸۷) انجام شد. این پرسشنامه ۲۶ گویه‌ای بر اساس مقیاس لیکرت از یک تا پنج درجه‌بندی (به ترتیب از ۱ تا ۵؛ کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاً موافقم) شده است. ابعاد این پرسشنامه شامل اضطراب ارزشیابی شدن (گویه‌های ۲، ۵، ۶، ۱۲، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۲۴، ۲۶)، اضطراب مسائل حرفه‌ای و دانش‌آموزان (گویه‌های ۱، ۳، ۷، ۱۵، ۱۹، ۲۱، ۲۳)، اضطراب کنترل کلاس (گویه‌های ۴، ۹، ۱۳، ۱۷، ۲۲)، اضطراب الزامات فعالیت تدریس (گویه‌های ۸، ۱۰، ۱۱، ۲۰، ۲۵) می‌باشد. در بررسی روایی پرسشنامه اضطراب

¹. Liu, Hallinger, & Feng

تدریس، هارت (۱۹۸۷) گزارش کرده است که این پرسشنامه با چهار عامل شناسایی شده توانسته است ۷۲/۵۱ درصد از واریانس گزاره‌های مقیاس اضطراب تدریس را تبیین کند. در پژوهش حسینی و زندی (۱۴۰۳)، همسانی درونی پرسشنامه به روش دونیمه کردن بررسی شد که ضریب همبستگی بین نمرات دونیمه پرسشنامه برابر با ۰/۹۷ بود. روایی ظاهری پرسشنامه در پژوهش حسینی و زندی (۱۴۰۳) با استناد به نظرات پنج نفر از متخصصان روانشناسی و علوم تربیتی مورد تأیید قرار گرفت. در پژوهش حاضر، به منظور بررسی روایی پرسشنامه اضطراب تدریس معلم، از روایی واگرا و روایی همگرا استفاده شد. پایایی پرسشنامه اضطراب تدریس معلمان در پژوهش حسینی و زندی (۱۴۰۳) بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲۷ محاسبه شد. در پژوهش حاضر ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۹۵۹ محاسبه شد.

گردآوری اطلاعات در زمینه متغیر عاملیت معلم با استفاده از پرسشنامه استاندارد عاملیت معلم لیو، هالینگر و فنگ (۲۰۱۶) انجام شد. این پرسشنامه ۲۴ گویه‌ای بر اساس مقیاس لیکرت از یک تا پنج درجه‌بندی شده است. ابعاد این پرسشنامه عبارتند از اثربخشی یادگیری (گویه‌های ۱ تا ۶)، اثربخشی تدریس (گویه‌های ۷ تا ۱۳)، خوش‌بینی (گویه‌های ۱۴ تا ۱۸)، مشارکت سازنده (گویه‌های ۱۹ تا ۲۴) می‌باشد. حداقل نمره در این پرسشنامه ۲۴ و حداکثر ۱۲۰ می‌باشد. روایی پرسشنامه عاملیت معلم در پژوهش زندی، درخشان و صادقی (۱۴۰۲)، در مرحله اول و قبل از اجرای پرسشنامه در نمونه آماری، با استناد به نظر ۵ تن از متخصصان علوم تربیتی از نظر صوری و محتوایی بررسی و تأیید شد. در مرحله دوم و پس از اجرای پرسشنامه‌ها در نمونه آماری، روایی پرسشنامه سنجش عاملیت معلم با استفاده از شاخص‌های روایی همگرا، روایی واگرا، سازگاری درونی و پایایی ترکیبی مورد بررسی و تأیید قرار گرفت. ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش زندی، درخشان و صادقی (۱۴۰۲)، ۰/۸۰۱ به‌دست آمد. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۴۷ محاسبه شد.

تحلیل داده‌های به‌دست آمده از جمع‌آوری پرسشنامه‌های پژوهش در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد. در سطح توصیفی از شاخص‌های آمار توصیفی نظیر فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد، کشیدگی و چولگی و از روش‌های آمار استنباطی شامل آزمون همبستگی پیرسون و مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. همچنین به‌منظور ارزیابی برازش مدل، از روش آزمون مدل‌های اندازه‌گیری استفاده شد. برای بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی و برای بررسی روایی مدل اندازه‌گیری از آزمون روایی همگرا استفاده شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS v. 26 و Smart PLS V.3 انجام شد.

به‌منظور ارزیابی برازش مدل، از دو روش آزمون مدل‌های اندازه‌گیری و آزمون مدل ساختاری استفاده شد. برای آزمون مدل اندازه‌گیری در مدلسازی معادلات ساختاری از آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی جهت بررسی پایایی مدل اندازه‌گیری و از آزمون روایی همگرا و روایی واگرا نیز جهت بررسی آزمون روایی مدل اندازه‌گیری استفاده شد که نتایج آن به شرح جدول ۱ است:

جدول ۱. خلاصه شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری

شاخص‌های برازش			متغیرها
ضریب پایایی ترکیبی (بزرگ‌تر از ۰/۷)	ضریب آلفای کرونباخ (بزرگ‌تر از ۰/۷)	روایی همگرا (بزرگ‌تر از ۰/۵)	
۰/۸۹۴	۰/۹۵۲	۰/۶۸۰	رهبری یادگیری‌محور
۰/۹۳۳	۰/۹۴۰	۰/۷۷۹	عاملیت معلم
۰/۹۵۵	۰/۹۳۷	۰/۸۴۱	اضطراب تدریس

محاسبه روایی واگرا: روایی واگرا، مقایسه میزان تفاوت بین شاخص‌های یک سازه با شاخص‌های سازه‌های دیگر در مدل است. این کار از طریق مقایسه جذر AVE هر سازه با مقادیر ضرایب همبستگی بین سازه‌ها محاسبه می‌شود که این فرمول توسط فورنل و لارکر پیشنهاد شده است.

یافته‌های جدول شماره ۱ و ۲ نشان می‌دهد؛ نتایج مدل اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش (رهبری یادگیری محور، عاملیت معلم و اضطراب تدریس در معلمان) حاکی از قابل قبول بودن شاخص‌های آلفای کرونباخ، ضریب پایایی ترکیبی، روایی همگرا و روایی واگرا می‌باشد؛ بنابراین می‌توان گفت: مدل اندازه‌گیری دارای برازش مطلوب و قابل قبولی است.

جدول ۲. روایی واگرا به روش فورنل و لاکر

۱	۲	۳
۰/۸۲۵		
۰/۳۹۶	۰/۸۸۲	
-۰/۳۳۳	-۰/۳۴۰	۰/۹۱۷

۱- رهبری یادگیری محور
۲- عاملیت معلم
۳- اضطراب تدریس

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش نشان داد، ۴۲/۸۲ درصد از نمونه آماری در گروه مردان و ۵۷/۱۸ درصد در گروه زنان قرار دارند. ۱۰۹ نفر (۳۰/۱۱ درصد) از نمونه آماری در گروه سنی کمتر از ۴۰ سال، ۱۹۵ نفر (۵۳/۸۷ درصد) در گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال، ۵۸ نفر (۱۶/۰۲ درصد) در گروه سنی ۵۱ سال و بالاتر هستند. همچنین در خصوص سابقه کاری نمونه آماری، تحلیل داده‌ها نشان داد، ۲۰۷ نفر (۵۷/۱۸ درصد نمونه آماری) دارای سابقه ۱۰ سال و کمتر، ۹۸ نفر (۲۷/۰۷ درصد نمونه آماری) دارای سابقه ۱۰ تا ۲۰ سال، ۵۷ نفر (۱۵/۷۵ درصد نمونه آماری) دارای سابقه ۲۱ سال و بالاتر از آن هستند.

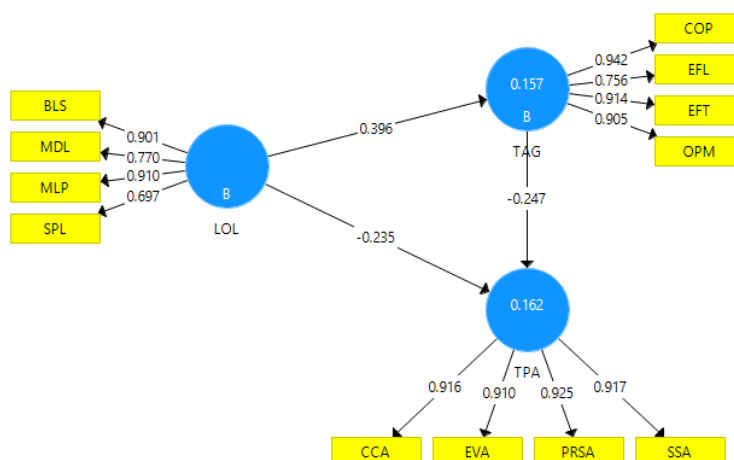
برای بررسی نرمال بودن و غیرنرمال بودن داده‌ها چولگی و کشیدگی به عنوان معیار قضاوت مدنظر قرار گرفت. با توجه به اینکه در صورتی که چولگی و کشیدگی در بازه (۲، -۲) باشد توزیع داده‌ها در حالت نرمال قرار دارد، بر اساس یافته‌های جدول شماره ۳ می‌توان گفت داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار می‌باشند.

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش می‌توان گفت: متغیرهای رهبری یادگیری محور (۰/۳۰۰-) و عاملیت معلم (۰/۳۳۰-) دارای رابطه منفی و معنادار با متغیر اضطراب تدریس در معلمان در سطح ۰/۰۱ می‌باشند. همچنین رهبری یادگیری محور دارای رابطه مثبت و معنادار با عاملیت معلم (۰/۳۶۶) در سطح ۰/۰۱ است.

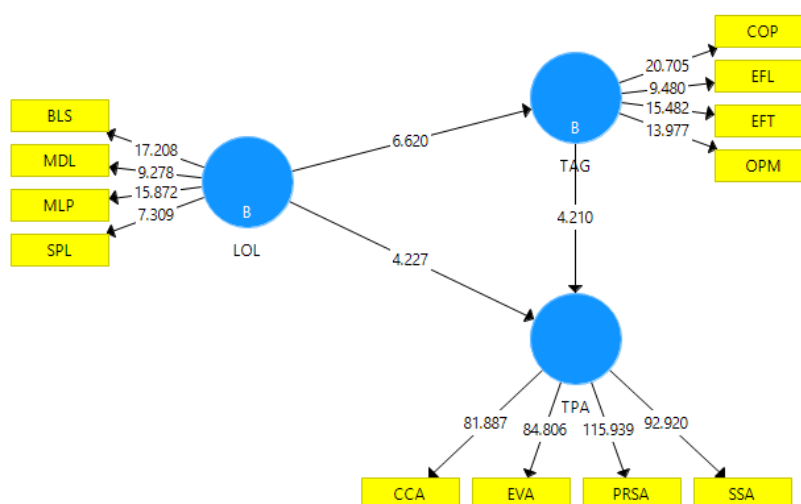
جدول ۳. ضرایب همبستگی، میانگین، انحراف استاندارد، چولگی و کشیدگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	۱	۲	۳
۱- رهبری یادگیری محور	۴/۰۱	۰/۷۲۶	-۱/۱۵۰	۱/۵۷۷	۱		
۲- اضطراب تدریس	۲/۰۷	۰/۷۱۴	۱/۵۶۷	-۱/۳۳۵	-۰/۳۰۰**	۱	
۳- عاملیت معلم	۴/۲۲	۰/۵۵۶	-۱/۰۱۲	-۱/۷۴۰	۰/۳۶۶**	-۰/۳۳۰**	۱

** P < 0.01

شکل ۲. ضریب استاندارد اثر متغیرها

شکل ۳. مقادیر t ضریب استاندارد اثر متغیرها

یافته‌های پژوهش در جدول ۴ نشان‌دهنده آن است که ضریب مسیر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس -0.235 می‌باشد که در سطح 0.01 معنادار است. همچنین، اثر کل رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس -0.333 می‌باشد در سطح 0.01 معنادار است. ضریب مسیر و اثر کل رهبری یادگیری محور بر عاملیت معلم 0.396 می‌باشد در سطح 0.01 معنادار است. همچنین ضریب مسیر و اثر کل عاملیت معلم بر اضطراب تدریس -0.247 می‌باشد در سطح 0.01 معنادار است. در نهایت یافته‌ها نشان داد؛ تأثیر غیرمستقیم رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس -0.098 ($t = 3.495$) در سطح 0.01 معنادار است.

جدول ۴. نتایج آزمون فرضیه پژوهش با روش معادلات ساختاری

مسیر	ضریب مسیر	مقدار t	P- value	اثر کل	مقدار t	P- value	نتایج
تأثیر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس	-۰/۲۳۵	۴/۲۲۷	۰/۰۰۰	-۰/۳۳۳	۶/۶۹۰	۰/۰۰۰	تأیید
تأثیر رهبری یادگیری محور بر عاملیت معلم	۰/۳۹۶	۶/۶۲۰	۰/۰۰۰	۰/۳۹۶	۶/۶۲۰	۰/۰۰۰	تأیید
تأثیر عاملیت معلم بر اضطراب تدریس	-۰/۲۴۷	۴/۲۱۰	۰/۰۰۰	-۰/۲۴۷	۴/۲۱۰	۰/۰۰۰	تأیید
اثر غیرمستقیم رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس	-۰/۰۹۸	۳/۴۹۵	۰/۰۰۰	-	-	-	تأیید

جدول ۵ نشان می‌دهد که اثر غیرمستقیم رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس با نقش میانجی عاملیت معلم، بر اساس آزمون سوبل^۱، معنادار است. به طوری که مقدار آماره سوبل (۳/۵۳۵) در سطح $P < 0.05$ ، اثر معنادار متغیر پیش‌بین (رهبری یادگیری محور) از طریق عاملیت معلم (متغیر میانجی) بر اضطراب تدریس معلم (متغیر ملاک) را تأیید می‌کند.

جدول ۵. نتایج آزمون سوبل برای بررسی اثر متغیر میانجی

مسیر	ضریب مسیر	خطای استاندارد	آماره سوبل	سطح معناداری
اثر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس با میانجی‌گری عاملیت معلم	۰/۳۹۶	۰/۰۶۰	۳/۵۳۵	$p < ۰/۰۵$
	-۰/۲۴۷	۰/۰۵۹		

شاخص‌های برازش مدل

شاخص‌های برازش مدل در جدول شماره ۵ گزارش شده است. یافته‌ها حاکی از آن است که شاخص‌های ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد (SRMR) (کمتر از ۰/۱)، معیار تناسب مدل راستین d_ULS (کمتر از ۰/۹۵) و d_G (کمتر از ۰/۹۵) و شاخص تناسب به‌هنگار (NFI) (بیشتر از ۰/۷) در وضعیت مطلوبی قرار دارند.

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل

شاخص	مقدار مطلوب	مقدار مشاهده شده	نتیجه برازش
شاخص ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد (SRMR)	کمتر از ۰/۱	۰/۰۶	مطلوب
معیار تناسب مدل راستین d_ULS	کمتر از ۰/۹۵	۰/۳۴۰	مطلوب
معیار تناسب مدل راستین d_G	کمتر از ۰/۹۵	۰/۸۲۷	مطلوب
شاخص تناسب به‌هنگار (NFI)	بیشتر از ۰/۷	۰/۷۶۷	مطلوب

^۱. Sobel Test

بحث

هدف از انجام پژوهش بررسی اثر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس و آزمون نقش میانجی عاملیت معلم در مدارس ابتدایی استان کردستان بود. یافته‌ها نشان داد؛ اثر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس با نقش میانجی عاملیت معلم معنادار است.

یافته‌ها نشان داد؛ رهبری یادگیری محور در اضطراب تدریس معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر منفی و معنادار دارد. این بدان مفهوم است که رهبری یادگیری محور، اضطراب تدریس معلمان را کاهش می‌دهد. هر چه مدیران مدارس بیشتر از ویژگی‌های رهبری یادگیری محور برخوردار باشند در نتیجه معلمان این مدارس اضطراب تدریس کمتری را تجربه می‌کنند. اضطراب تدریس، احساسات تنش و اضطرابی است که قبل، در حین و بعد از تدریس رخ می‌دهد (گوروسپ، ۲۰۲۲). اضطراب تدریس مؤلفه‌ای است که تأثیر منفی بر عملکرد معلمان دارد و می‌توان گفت با رهبری یادگیری محور مدیران می‌توان آن را کاهش داد. از نظر وانگ، وانگ و لیو (۲۰۲۲) مدیریت کلاس به شدت بر اضطراب تدریس تأثیر می‌گذارد. به طور کلی، سبک‌های رهبری و استرس مهم‌ترین عواملی هستند که بر کارایی تدریس تأثیر می‌گذارند (روسینی و تیرانا، ۲۰۲۳). یافته‌های پژوهش با یافته‌های روسینی و تیرانا (۲۰۲۳)، وانگ، وانگ و لیو (۲۰۲۲)، خندان (۲۰۲۲)، بیلالی و تاروشا (۲۰۱۵) که رابطه منفی و معکوس بین رهبری و اضطراب در معلمان را شناسایی کردند، مطابقت داشته (وجود رابطه بین دو متغیر مذکور) و همسو (هم‌جهت بودن رابطه بین متغیرهای مورد مطالعه) است.

یافته‌ها نشان داد رهبری یادگیری محور در عاملیت معلمان مدارس ابتدایی کردستان اثر مثبت و معنادار دارد. یافته‌ها حاکی از آن است که معلمی از عاملیت بالایی برخوردار خواهد بود که در مدرسه با یک مدیر با سبک رهبری یادگیری محور کار کند. عاملیت معلم به عنوان یک عامل تأثیرگذار در یادگیری حرفه‌ای معلمان، بهبود مدارس و تغییر پایدار آموزشی است (کانگ-لم^۱، ۲۰۲۱). یافته‌های پژوهش با یافته‌های بیلماز و تپه (۲۰۲۳)، زندی، درخشان و صادقی (۱۴۰۲)، العزمی و حمد (۲۰۲۱)، لیو، هالینگر و فنگ (۲۰۱۶) مطابقت دارد.

یافته‌های پژوهش نشان داد عاملیت معلم در اضطراب تدریس معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر مستقیم، منفی و معنادار دارد. این یافته به آن مفهوم است که هر چه معلمان از عاملیت بالایی برخوردار باشند در نتیجه اضطراب تدریس کمتری را تجربه می‌کنند. دانیلز، مانژوک، پری و مور (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان تأثیر ادراک معلمان از برنامه اولیه آموزش بر اضطراب، کارآمدی و تعهد تدریس نشان دادند که احساس آمادگی در برنامه درسی، آموزش و ارزشیابی، اضطراب تدریس معلمان را کاهش می‌دهند. احساس آمادگی، مؤلفه‌ای در زمینه ادراک معلم نسبت به توانایی برای کنترل شرایط در سازه عاملیت معلم است. یافته‌های پژوهش با یافته‌های دانیلز، مانژوک، پری و مور (۲۰۱۱) مطابقت داشته (وجود رابطه بین دو متغیر مذکور) و همسو (هم‌جهت بودن رابطه بین متغیرهای مورد مطالعه) است.

یافته‌ها نشان داد رهبری یادگیری محور بواسطه عاملیت معلم در اضطراب تدریس معلمان مدارس ابتدایی استان کردستان اثر غیرمستقیم، منفی و معنادار دارد. با توجه به اینکه اثر رهبری یادگیری محور در اضطراب تدریس به واسطه عاملیت معلم، اثر منفی و معکوس است. بنابراین رهبری یادگیری محور بواسطه عاملیت معلم موجب کاهش اضطراب تدریس در معلمان دوره ابتدایی می‌شود. با توجه به یافته‌های پژوهش، به نظر می‌رسد سبک رهبری یادگیری محور با بهره‌گیری از عاملیت معلم یعنی اثربخشی یادگیری، اثربخشی تدریس، خوش‌بینی و مشارکت سازنده، موجب کاهش اضطراب تدریس در معلمان می‌شود. همان‌طوری که رایت^۲ (۲۰۲۰) در پژوهش خود دریافت، رهبران یادگیری محور، با نیازهای مدارس خود سازگار می‌شوند و به طور فعالانه اقداماتی را برای حمایت و ایجاد انگیزه در معلمان انجام می‌دهند. همچنین، رهبری یادگیری محور، تلاشی آگاهانه برای الهام‌بخشیدن،

¹. Cong-Lem

². Wright

راهنمایی، هدایت، حمایت و مشارکت در یادگیری معلم با هدف افزایش دانش حرفه‌ای و ارتقای اثربخشی است (العظمی و حمد، ۲۰۲۱) که موجب احساس عاملیت در معلمان شده و افزایش درک معلمان از توانمندی و اثربخشی یادگیری، اثربخشی تدریس و خوش‌بینی و همچنین مشارکت سازنده آنها در امور مدرسه و تدریس، موجب کاهش اضطراب تدریس آنها می‌شود. در پژوهش‌های پیشین، محققان به بررسی رابطه رهبری یادگیری محور با عاملیت معلم، رابطه رهبری یادگیری محور با اضطراب تدریس و رابطه عاملیت معلم و اضطراب تدریس پرداخته‌اند. در این میان پژوهشی که نقش واسطه‌ای عاملیت معلم را در رابطه رهبری یادگیری محور و اضطراب تدریس بررسی نماید، انجام نشده است. بنابراین به صورت کلی و با توجه به رابطه متقابل متغیرهای رهبری یادگیری محور و عاملیت معلم، رهبری یادگیری محور و اضطراب تدریس و رابطه مستقیم، منفی (معکوس) و معنادار عاملیت معلم و اضطراب تدریس، می‌توان یافته‌های پژوهش حاضر را با یافته‌های پژوهش‌های پیشین تطبیق داد؛ از این رو می‌توان گفت: یافته‌های پژوهش با یافته‌های روسینی و تیرانا (۲۰۲۳)؛ خندان و همکاران (۲۰۲۲)؛ بیلالی و تاروشا (۲۰۱۵)، ییلماز و تپه (۲۰۲۳)، زندی، درخشان و صادقی (۱۴۰۲)؛ بلی‌باش، کوموچ و کیلینچ (۲۰۲۰)، العظمی و حمد (۲۰۲۱) و هارلینگر، پیامن و ویس‌سیری (۲۰۱۷) مطابقت و همخوانی دارد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثر رهبری یادگیری محور بر اضطراب تدریس با میانجی‌گری عاملیت معلم انجام شد. یافته‌های این مطالعه به روشنی نشان می‌دهد که رهبری یادگیری محور، فراتر از یک رویکرد مدیریتی صرف، می‌تواند به عنوان عاملی حمایت‌گر و توانمندساز در فضای آموزشی عمل کند؛ به گونه‌ای که مدیرانی که بر یادگیری، توسعه حرفه‌ای و مشارکت معلمان تأکید دارند، زمینه‌ساز شکل‌گیری عاملیت و خودکارآمدی در معلمان می‌شوند. عاملیت معلم نیز خود به عنوان یک سازوکار درونی، نقشی کلیدی در تعدیل تنش‌ها و دغدغه‌های شغلی ایفا می‌کند و به کاهش اضطراب ناشی از تدریس می‌انجامد. در واقع، رابطه میان این سه متغیر یک زنجیره معنادار را ترسیم می‌کند که در آن سبک رهبری، با تقویت حس استقلال، اعتمادبه‌نفس و اثربخشی معلمان، به طور غیرمستقیم فضای روانی کلاس درس را از تنش‌زدایی و آرامش بیشتری برخوردار می‌سازد.

با توجه به اهمیت حرفه معلمی، مسائل روانشناختی آن و نقش رهبری یادگیری محور در کاهش اضطراب تدریس حرفه معلمی، پیشنهاد می‌شود: ساز و کارهای اجرایی جهت تدوین برنامه‌های آموزشی در قالب سمینارها، کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی به منظور تبیین و فرهنگ‌سازی سبک رهبری یادگیری محور در میان مدیران مدارس ابتدایی تهیه و به صورت بخشنامه به ادارات کل آموزش و پرورش ابلاغ شود.

در خصوص محدودیت‌های پژوهش می‌توان گفت: با توجه به گردآوری اطلاعات در خصوص متغیرهای پژوهش، سایر متغیرهای مداخله‌گر احتمالی مورد ارزیابی قرار نگرفته‌اند که این محدودیت می‌تواند اعتبار درونی و بیرونی تحقیق را با مشکل مواجه سازد. محدود نمودن جامعه آماری به مدارس ابتدایی استان کردستان؛ کمبود منابع مالی و کمبود زمان در اختیار (با توجه به زمان‌بر بودن گردآوری پرسشنامه از حوزه جغرافیایی وسیع‌تر) موجب شد تا این پژوهش صرفاً در بین معلمان دوره ابتدایی استان کردستان انجام شود. محدود کردن ابزار گردآوری اطلاعات و داده‌ها به پرسشنامه‌های بسته پاسخ. کمبود پیشینه‌های مرتبط به موضوع و به‌ویژه در خصوص رابطه متغیرهای رهبری یادگیری محور و اضطراب تدریس معلمان، عاملیت معلم و اضطراب تدریس معلمان که مقایسه و تطبیق گسترده یافته‌های پژوهش با یافته‌های پیشین را با مشکل مواجه ساخت.

در نهایت پیشنهاد می‌شود: در پژوهش‌های آینده سایر متغیرهای دخیل در آموزش ابتدایی که می‌توانند در اضطراب تدریس معلمان تأثیر داشته باشند، مورد توجه محققان قرار گیرد. چارچوب نظری پژوهش در جوامع آماری سایر استان‌ها و سایر مقاطع تحصیلی مورد بررسی قرار گیرد. همچنین، در پژوهش‌های آینده از رویکرد پژوهش ترکیبی (کمی و کیفی) استفاده شود.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

مقاله حاضر بدون حمایت مالی موسسه یا سازمان خاصی انجام شده است.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول: تهیه نمونه‌ها، انجام آزمایش‌ها و جمع‌آوری داده‌ها، انجام محاسبات، تحلیل آماری داده‌ها، تحلیل و تفسیر اطلاعات و نتایج، تهیه پیش‌نویس مقاله.
نویسنده دوم: استاد راهنمای رساله، طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، بازنگری، مرور و نهایی‌سازی مقاله.

اعلامیه هوش مصنوعی مولد و فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی در فرایند نگارش

متن اعلامیه: نگارندگان اعلام می‌دارند که در فرایند آماده‌سازی این مقاله، از ابزار هوش مصنوعی DeepSeek به شرح زیر استفاده شده است:

- ۱- راستی‌آزمایی و بررسی تطابق منابع درون‌متنی با فهرست منابع پایانی (بررسی یکپارچگی ارجاعات)؛
 - ۲- ترجمهٔ چکیده مقاله از فارسی به انگلیسی؛
 - ۳- تفسیر و تشریح یافته‌های آماری حاصل از نرم‌افزارهای SPSS و SmartPLS و تهیهٔ پیش‌نویس اولیهٔ بخش «یافته‌ها».
- کلید خروجی‌های تولیدشده توسط هوش مصنوعی توسط نویسندگان بازبینی و تأیید نهایی شده است و نگارندگان مسئولیت کامل صحت، دقت و یکپارچگی محتوای منتشرشده را بر عهده دارند. تولید فرضیات علمی اولیه، نتیجه‌گیری نهایی از داده‌ها و قضاوت‌های تحلیلی اصیل، مستقیماً توسط نویسندگان انجام شده و هوش مصنوعی نقشی در این مراحل نداشته است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده‌اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

بیانیه دسترسی به داده‌ها

داده‌های پژوهش حاضر از طریق درخواست از نویسندگان قابل دسترسی است.

سپاسگزاری

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.

منابع

- حاجی تبار فیروزجایی، محسن. (۱۳۹۸). ارائه مدل ساختاری تأثیر ادراک دانش‌آموزان از محیط کلاس بر خودکارمندی تحصیلی و نگرش به علوم با میانجیگری ادراک از ارزیابی. *تدریس پژوهی*، ۷(۳)، ۲۰۹-۲۲۶.
- حسینی، سیدعدنان و زندی، خلیل. (۱۴۰۳). رابطه ادراک دانشجو معلمان از اعتبار اساتید و نگرش به حرفه تدریس: نقش میانجی عاملیت. *رویش روان‌شناسی*، ۱۳(۷)، ۱۱-۲۰.
- زندی، خلیل؛ درخشان، مژگان و صادقی، سیامک. (۱۴۰۲). رابطه رهبری یادگیری محور و عاملیت معلم: نقش میانجی اعتماد. *مطالعات روانشناسی صنعتی و سازمانی*، ۲(۱۰)، ۲۶۱-۲۷۴. doi: 10.22055/jiops.2023.45070.1381
- طالبی، مریم؛ رودی، فاطمه؛ عباس تبار گزا، زهرا و تیموریان عزیزی، مصطفی. (۱۴۰۳). تأثیر شیوه تدریس تعاملی اساتید بر عزت نفس و اضطراب دانشجویان. *تدریس پژوهی*، ۱۲(۴)، ۲۱۴-۲۲۹. doi: 10.22034/trj.2024.142434.2092
- فلاحی، حسن؛ اندیشمند، ویدا؛ کامیابی، میترا و سلطانی، امان‌اله. (۱۴۰۰). رابطه بین باورهای غیرمنطقی و مدیریت احساسات با قضاوت اخلاقی و کنترل کلاس با توجه به نقش میانجی افکار اضطرابی دبیران. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۵(۵۳)، ۱۱۰-۱۲۶.

References

- Alazmi, A. A., & Hammad, W. (2023). Modeling the relationship between principal leadership and teacher professional learning in Kuwait: The mediating effects of Trust and Teacher Agency. *Educational Management Administration & Leadership*, 51(5), 1141-1160.
- Bandura, A. (2018). Toward a psychology of human agency. *Perspectives on psychological science*, 13(2), 130-136 .
- Bellibaş, M. S., Gümüş, S., & Kılınç, A. C. (2020). Principals supporting teacher leadership: The effects of learning-centered leadership on teacher leadership practices with the mediating role of teacher agency. *European Journal of Education*, 55(2): 200-216 <https://doi.org/10.1111/ejed.12387>.
- Bilali, O., & Tarusha, F. (2015). Factors influencing the appearance of teaching anxiety to student teachers. *European Journal Of Social Science Education And Research*, 2(2), 90-94.
- Campbell, P., & Evans, P. (2016). Reciprocal benefits, legacy and risk: Applying Ellinger and Bostrom's model of line manager role identity as facilitators of learning. *European Journal of Training and Development*, 40(2), 74–89. <https://doi.org/10.1108/EJTD-01-2015-0007>
- Carver-Thomas, D. & Darling-Hammond, L. (2017). *Teacher turnover: Why it matters and what we can do about it*. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute.
- Cong-Lem, N. (2021). Teacher agency: A systematic review of international literature. *Issues in Educational Research*, 31(3), 718-738.
- Daniels, L. M., Mandzuk, D., Perry, R. P., & Moore, C. (2011). The effect of teacher candidates' perceptions of their initial teacher education program on teaching anxiety, efficacy, and commitment. *Alberta Journal of Educational Research*, 57(1), 88-106.
- Desouky, D., & Allam, H. (2017). Occupational stress, anxiety and depression among Egyptian teachers. *Journal of Epidemiology and Global Health*, 7, 191–198. <https://doi.org/10.1016/j.jegh.2017.06.002>
- Ertürk, R. (2022). The relationship between school administrators' learning-centered leadership behaviors and learning schools according to teacher perceptions. *E-International Journal of Educational Research*, 13(1), 161–182. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1053257>
- Fallahi, H., Andishmand, V., Kamyabi, M., & Soltani, A. (2021). Relationship between Irrational Beliefs and Emotion Management with Ethical Judgment and Class Control Considering the Mediating Role of Anxiety Thoughts in Teachers. *Journal of Research in Educational Systems*, 15(53), 110-126. (in Persian)
- Fergusson, D. M., Horwood, L. J., Boden, J. M., & Mulder, R. T. (2014). Impact of a major disaster on the mental health of a well-studied cohort. *JAMA Psychiatry – The Science of Mental Health and The Brain*. 71, 1025–1031. doi: 10.1001/jamapsychiatry.2014.652.
- Gorospe, J. D. (2022). Pre-Service Teachers' Teaching Anxiety, Teaching Self-Efficacy, and Problems Encountered During the Practice Teaching Course. *Journal of Education and Learning*.11(4):84-91.

- Hajitabarfirozjaee, M. (2019). Presenting a Structural Model Effect of Students' Perception of Classroom Environment on Academic Self-efficacy and Attitudes to Science with Mediated Perception of Evaluation. *Research in Teaching*, 7(3), 226-209. (in Persian)
- Hallinger, P., Piyaman, P., & Viseshsiri, P. (2017). Assessing the effects of Learning-Centered Leadership on Teacher Professional Learning in Thailand. *Teaching and Teacher Education*, 67: 464-476. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2021.101023>
- Hart, N. (1987). Student-teacher anxieties: Four measured factors and their relationships to pupil disruption in class. *Educational Research*, 29, 12–18. <https://doi.org/10.1080/0013188870290102>
- Hosseini, S. A., & Zandi, K. (2024). The relationship between student teachers' perception of university professors' credibility and attitude towards teaching profession: the mediating role of agency. *Rooyesh*. 13(7), 11-20. (in Persian)
- Kamal, A. M., Ahmed, W. S. E., Wassif, G. O. M., & Greda, M.H.A.A. (2021). Work Related Stress, Anxiety and Depression among School Teachers in general education. *QJM: An International Journal of Medicine*, 114((Suppl. 1)):hcab118.003.
- Khandan, M., Ebrahimi, A., Hamta, A., & Koohpaei, A. (2022). The Association of Leadership Style and Coronavirus Anxiety with Safety Behavior among Workers of the Sanitary Products Industry in Qom Province, Iran: A Structural Equation Modeling Analysis. *J Occup Health Epidemiol*, 11(4), 291-301. URL: <http://johe.rums.ac.ir/article-1-589-en.html>
- Liu, M., & Wu, B. (2021). Teaching Anxiety and Foreign Language Anxiety Among Chinese College English Teachers. *Sage Open*, 11(2). <https://doi.org/10.1177/21582440211016556>
- Liu, S., Hallinger, P., & Feng, D. (2016). Supporting the professional learning of teachers in China: Does principal leadership make a difference? *Teaching and Teacher Education*, 59:79-91 <http://dx.doi.org/10.1016/j.tate.2016.05.023>
- Roseni, E., & Tirana, J. (2023). The Impact of Leadership Styles on Teachers' Stress at Work Place. *English Language Teaching and Linguistics Studies*, 5(1), 17-32. <https://doi.org/10.22158/eltls.v5n1p17>
- Talebi, M., Roudi, F., Abbas Tabar Gaza, Z., & Teymourian Azizi, M. (2025). The impact of interactive teaching methods by instructors on students' self-esteem and anxiety. *Research in Teaching*, 12(4), 214-229. doi: 10.22034/trj.2024.142434.2092
- Tsabar, B. (2017). Educational work as a “labor of love.” *Policy Futures in Education*, 15(1), 38–51. <https://doi.org/10.1177/1478210316667833>
- Ünlü, M., Ertekin, E., & Dilmac, B. (2017). Predicting relationships between mathematics anxiety, mathematics teaching anxiety, self-efficacy beliefs towards mathematics and mathematics teaching. *International Journal of Research in Education and Science*, 3(2), 636-645.
- Wallo, A., Lundqvist, D., & Coetzer, A. (2024). Learning-Oriented Leadership in Organizations: An Integrative Review of Qualitative Studies. *Human Resource Development Review*. 32(2), 230-275. <https://doi.org/10.1177/15344843241239723>

- Wang, Y., Wang, R., & Lu, J. (2022). Exploring the Impact of University Student Engagement on Junior Faculty's Online Teaching Anxiety and Coping Strategies during COVID-19. *Education Sciences*, 12(664): 1-13. <https://doi.org/10.3390/educsci12100664>
- Wright, J. G. (2020). *Learning centered leadership: Exploring how distinguished learning-centered principals apply key processes of learning-centered leadership*. Brigham Young University.
- Yılmaz, G., & Tepe, N. (2023). The mediating role of teacher agency. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5(9), 443-462.
- Zandi, K., Derakhshan, M., & Sadeghi, S. (2023). The Relationship between Learning-Oriented Leadership and Teacher Agency: The Mediating Role of Trust. *Industrial and Organizational Psychology Studies*, 10(2), 261-274. <https://doi.org/10.22055/jiops.2023.45070.1381> (in Persian)